

ПІД КОНТРОЛЕМ

Існуючі права та повноваження, за якими численні державні органи здійснюють контроль у сфері господарювання, дають безліч підстав для звинувачень у зловживаннях на їхню адресу з боку суб'єктів господарської діяльності

Володимир СЕМЧУК, керівний партнер мережі судової практики VSLitigation

Однією з головних проблем є відсутність реальної відповідальності контролюючих органів за дії, що в суді визнані неправомірними. Здійснили перевірку, прийняли рішення щодо застосування відповідних санкцій. Суб'єкт господарювання починає тривалі судові процеси, несе витрати

на супровід, а хто відповідатиме за наслідки прийняття незаконного рішення контролюючим органом — питання риторич-

не. З огляду на цю проблему можливо стверджувати, що саме рівності у взаємних правах контролюючого органу з суб'єктом господарювання і не вистачає. І виходить, що контролюючий орган має впливові права, в тому числі і «право» не нести відповідальність за свої неправомірні рішення. Враховуючи те, що завданням адміністративного судочинства є захист прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, необхідним, є не тільки відновлення прав, а й розробка та наступне застосування судом дієвого механізму упередження можливих порушень таких прав на майбутнє.

Олександр ПАЩЕНКО, партнер АК «Правочин», адвокат

Рішення яких державних органів останнім часом є найбільш оскаржуваними?

Виходячи із статистичних даних Вищого адміністративного суду України, справи із спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки є одними з найпоширеніших спорів, що розглядаються в порядку адміністративного судочинства. Абсолютно зрозуміло, що таке визначення є доволі широким та включає менші за обсягом сфери взаємовідносин громадян та юридичних осіб з суб'єктами владних повноважень.

До цього сегмента спорів, зокрема, входять спори щодо захисту економічної конкуренції, державного регулювання цін і тарифів, організації господарської діяльності, ліцензування певних видів підприємницької діяльності, нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності, а також спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної митної служби та її органів щодо визначення коду товару за УКТЗЕД, оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної митної служби та її органів щодо

➤ **НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИМИ** ➤ **Є СПОРИ З ОРГАНАМИ** **ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ** **ТА МИТНОЇ СЛУЖБ**

визначення митної вартості товару. З практики АК «Правочин» найбільш поширеними спорами, що розглядаються адміністративними судами (не враховуючи так звані соціальні спори), є спори з органами державної податкової та митної служб.

І якщо про податкові спори не пише хіба що лінивий, то інформації про перебіг спорів з митницею дещо менше, хоча вони не менш важливі та принципові, оскільки рішення цих органів безпосередньо впливають на ціни на товари, що імпортуються, а відтак, і на кожного з нас.

Зрозуміло, що це пов'язано з тим, що наразі, напевно, найголовнішим завданням митних органів є збільшення надходжень до Державного бюджету України за рахунок імпортерів.

Суттєвим у таких спорах є те, що Митний кодекс України, а також інші нормативно-правові акти, що регулюють митну справу, надають мит-

ним органам практично необмежені повноваження щодо визначення митної вартості та коду товару за УКТЗЕД. Ситуація у цьому сегменті спорів ускладнюється також і відверто фіскальною політикою держави в цілому.

Переконаний, що кількість спорів з митними органами могла би бути значно більшою, якби імпортери відчували, що чинне законодавство та судова система надають їм реальну можливість захисту їхніх прав та інтересів.

Максим ШЕВЕРДІН, партнер ЮФ «Кібенко, Оніка та Партнери», адвокат, к.ю.н.

Наскільки успішним є притягнення до відповідальності представників державних органів з боку окремої компанії?

Свавілля державних органів щодо суб'єктів господарської діяльності, в першу чергу, може проявитися у сфері податкових відносин. Саме податкові органи на сьогодні є голо-

вним бичем українських компаній. Але тривале протистояння між підприємцями та податківцями вже оформилося у певну судову практику.

У взаємовідносинах з іншими державними органами все набагато складніше. Головною проблемою залишається численність контролюючих органів та невизначеність їхніх повноважень щодо суб'єктів господарської діяльності. Проголошені владою кроки щодо спрощення порядку ведення підприємницької діяльності мають переважно формальний характер.

➤ **ГОЛОВНОЮ ПРОБЛЕМОЮ** ➤ **ЗАЛИШАЄТЬСЯ** **ЧИСЛЕННІСТЬ** **КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ** **ТА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЇХНІХ** **ПОВНОВАЖЕНЬ**

Запитання, наскільки успішним є притягнення до відповідальності представників державних органів з боку окремої компанії, є не зовсім коректним. Притягнення державних службовців до кримінальної відповідальності — це компетенція правоохоронних органів, до дисциплінарної відповідальності ж посадовця притягують вищестоящі органи влади. Спори між державними органами та господарюючими суб'єктами розглядаються в адміністративних судах.

Результатом вирішення судового спору між державним органом та суб'єктом підприємницької діяльності може бути:

- 1) визнання дій посадової особи неправомірними;
- 2) визнання рішення органу державної влади незаконним чи недійсним.

На жаль, дуже рідко скасування незаконного рішення спричиняє дисциплінарну відповідальність для посадової особи, що його прийняла.

Оксана ПРАНЦИПАЛ, начальник юридичного відділу з роботи із юрособами АК «Кравець, Новак і Партнери»

Рішення яких державних органів останнім часом є найбільш оскаржуваними?

Перелік державних органів, яким надані повноваження здійснення державного нагляду (контролю) щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, майже невичерпний. Найбільш поширеними заходами державного нагляду є проведення планових та позапланових перевірок.

Зокрема, підставами для здійснення позапланових заходів відповідно до приписів Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» є: подання суб'єктом господарювання письмової заяви до відповідного органу державного нагляду про здійснення заходу державного нагляду за його бажанням; виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених у документах обов'язкової звітності, поданих суб'єктом господарювання; перевірка виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових заходів органом державного нагляду (контролю); звернення фізичних та юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства. Наслідком таких перевірок є рішення контролюючого органу, яким застосовуються відповідні санкції до суб'єкта господарювання.

Останнім часом найбільш поширеними є перевірки Управлінням у справах захисту прав споживачів підприємств, основним видом діяльності яких є роздрібна та оптова торгівля товарів побутового призначення, з огляду на що судові спори з цим органом складають певну частину загальної судової практики адміністративних спорів.

Та, на жаль, у більшості випадків рішення адміністративними судами ухвалюються не на користь суб'єктів господарювання, що обумовлено «імперативністю» рішень контролюючих органів, з огляду на що лише складення відповідного акта перевірки, яким встановлені певні порушення з боку суб'єкта господарювання, розглядаються судами як достовірний доказ наявності цих порушень, без з'ясування правомірності підстав для проведення таких перевірок.

При цьому необхідно зазначити, що деякий час суб'єктами господарювання у спорах з контролюючими органами використовувалися законодавчо встановлені обмеження щодо проведення позапланових перевірок суб'єкта господарювання та застосування фінансових і адміністративних санкцій у випадку усунення виявлених порушень.

Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року» від 21 травня 2009 року № 502 в період до 31 грудня 2010 року були встановлені обмеження

щодо проведення планових перевірок суб'єктів господарювання, позапланових перевірок суб'єктів господарювання, крім перевірок, що проводяться за зверненнями фізичних і юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства або за поданням суб'єктом господарювання до відповідного органу письмової заяви про проведення перевірки за його бажанням, а також застосування санкцій за порушення, що були усунуті суб'єктом господарювання, з огляду на що в цей період «суттєво збільшилась кількість звернень з боку фізичних і юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства».

Незважаючи на встановлення вищезазначених обмежень щодо проведення позапланових перевірок та застосування санкцій, контролюючими органами здійснювалися позапланові заходи, за результатами яких безпідставно скорочувалися терміни для усунення виявлених порушень та застосовувалися санкції навіть за порушення, які були вчасно усунуті, що стало підставою для судового спору.

Упродовж 2010 року адміністративними судами при розгляді подібних спорів бралися до уваги обмеження, встановлені постановою Кабінету Міністрів України «Про тимчасові обмеження щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності на період до 31 грудня 2010 року», на підтвердження чого свідчить відповідна судова практика.

Але вже на початку 2011 року при розгляді спорів щодо оскарження рішень Управління у справах захисту прав споживачів з приводу наявності підстав у контролюючих органах для проведення позапланових заходів та застосування фінансових і адміністративних санкцій у період дії вищевказаних обмежень позиція судів змінилася, про що свідчать відповідні рішення Окружного адміністративного суду м. Києва та Київського апеляційного адміністративного суду в справах № 2а-15617/10/2670, № 2а-13518/10/2670, № 2а-14647/10/2670, № 2а-11214/10/2670, № 2а-13517/10/2670, зі змісту яких випливає, що вищевказані обмеження не поширюються на позапланові перевірки суб'єктів господарювання, що проводяться за зверненнями фізичних і юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства або за поданням суб'єктом господарювання до відповідного органу письмової заяви про проведення перевірки за його бажанням. Подібні твердження судів не можуть заслуговувати на увагу, оскільки відповідні обмеження стосуються саме тих планових та позапланових перевірок, проведення яких як виняток дозволяється проводити в період до 31 грудня 2010 року, оскільки це взагалі єдино допустимі види та підстави перевірок у цей період. Остаточним буде висновок Вищого адміністративного суду України за результатом розгляду зазначених справ уже у касаційному провадженні.

За таких обставин перспективи судового розгляду спорів з контролюючими органами є сумнівними навіть за наявності обмежень щодо застосування такими органами заходів державного нагляду, після впливу яких відповідні рішення все більше набирають силу імперативного характеру.

Сергій БАЛАНЧУК, партнер мережі судової практики VSLitigation

Які проблеми сьогодні постають перед українськими компаніями при дотриманні законодавства щодо регулювання діяльності суб'єктів господарювання?

Основною проблемою, що виникає у суб'єктів господарювання при взаємовідносинах з контролюючими державними органами, є зловживан-

ня останніми своїми правами та повноваженнями.

Попри те, що чинне законодавство України передбачає не тільки права і повноваження державних органів, а ще й встановлює для них певні обов'язки при реалізації своїх прав, такі органи повною мірою використовують винятково повноваження без дотримання своїх обов'язків.

У практиці нашої компанії далеко не поодинокими були випадки, коли контр-

➤ **ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ**
 ➤ **ВИКОРИСТОВУЮТЬ**
ВИНЯТКОВО
ПОВНОВАЖЕННЯ
БЕЗ ДОТРИМАННЯ
СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ

ольючими органами проводилося по п'ять-шість перевірок одного суб'єкта господарювання на місяць, за кожною з яких приймалися відповідні негативні для нього рішення. Законність своїх дій у суді ці органи обґрунтували тим, що право на проведення перевірок передбачене чинним законодавством, при цьому забуваючи, що проведення кожної перевірки можливе винятково за наявності певних підстав, чітко визначених законодавством.

Іншої проблемою є недовіра інституту адміністративного оскарження рішень контролюючих органів. Попри існування можливості адміністративного оскарження у взаємовідносинах майже з усіма контролюючими органами, потрібно констатувати, що така можливість на сьогодні є, швидше, декларативною, аніж реальною з точки зору захисту суб'єктом господарювання своїх прав та інтересів.

РЕКЛАМА

Миттєва передплата

на газети та журнали видавництва
 «Юридична практика» через сервіс

portmone.com

Оплата – кредитною карткою!

Видавництво ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

Тел.: +38 (044) 495-27-27

Факс: +38 (044) 495-27-77

www.pravo.ua

Передплата через сайт portmone.com (розділ «Суспільство. Політика») доступна на такі наші видання: газети «Юридичная практика», газету «Судовий вісник – Юридична практика», бюлетень «Новые нормативные акты», журнал «Український юрист», журнал «Український адвокат», журнал The Ukrainian Journal of Business Law, дослідження «Юридичне фірми України 2010», а також комплекти видань.